

Nr 8.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående fortsatt statsgaranti för exportkredit m. m.; given Stockholms slott den 22 december 1950.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF.

John Ericsson.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen föreslås, att nu gällande bemyndigande att meddela statsgaranti för exportkredit förlänges intill utgången av budgetåret 1953/54. Den vid 1950 års riksdag beslutade utbyggnaden av exportkreditgarantierna till att avse lagerhållning av svenska exportvaror utomlands förutsättes bestå.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 22 december 1950.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, ANDERSSON, LINGMAN.

Efter gemensam beredning med ministern för utrikes ärendena och chefen för finansdepartementet anför chefen för handelsdepartementet, statsrådet Ericsson.

Statsgaranti mot förlust på grund av exportkredit har i Sverige meddelats alltsedan budgetåret 1933/34. Garantien har grundats på tid efter annan av riksdagen givna bemyndiganden med växlande innehåll samt av Kungl. Maj:t i enlighet därmed utfärdade författningar. Prövning och avgörande av frågor om statsgaranti för exportkredit ankommer på exportkreditnämnden, för vilken instruktion utfärdats den 26 juni 1933 (nr 430).

1948 års riksdag medgav efter förslag av Kungl. Maj:t (prop. nr 21; r. skr. nr 77), att svenska staten finge under tiden 1 juli 1948—30 juni 1951 bevilja dylik statsgaranti till ett belopp av högst 300 miljoner kronor enligt då gällande bestämmelser. Kungl. Maj:t föreslog därefter i propositionen nr 211 till 1950 års riksdag vissa ändringar i fråga om garantigivningen, innefattande främst att statsgarantien för exportkredit skulle utbyggas att avse även förlustrisk i samband med upprättandet av konsignationslager utomlands. Garantien beträffande sådan förlust skulle begränsas till högst 30 miljoner kronor inom ramen för det tidigare beslutade maximibeloppet av 300 miljoner kronor. Avsikten med denna utbyggnad var att stimulera den svenska industrien till ökad export på hårdvalutaländer. I huvudsakligen samma syfte förordades samtidigt en utvidgning av redan gällande garantiformer i två hänseenden: den maximala garantisatsen skulle generellt för alla varuslag, som kunde komma i fråga för exportkreditgarantierna, bestämmas till 85 procent, och även varor av utländskt ursprung skulle i särskilda fall kunna bli föremål för exportkreditgaranti.

Sedan riksdagen (skr. nr 286) godkänt de nya förslagen, sammanställdes de tidigare och nya bestämmelserna i en kungörelse i ämnet, som utfärdades den 9 juni 1950 (nr 321). Det huvudsakliga innehållet i kungörelsen, som gäller tills vidare t. o. m. den 30 juni 1951, är följande.

Exportkreditnämnden äger under tiden 1 juli 1950—30 juni 1951 till främjande av svensk export bevilja statsgaranti mot förlust på grund av den

kredit, som av svensk exportör eller svensk bank eller annan svensk kreditgivare lämnas vid försäljning till utlandet av inhemska alster av industri, jordbruk eller fiske. Då särskilda skäl föreligga, må sådan garanti lämnas även vid export av icke inhemska alster. Statsgaranti må ock i särskilda fall beviljas för entreprenadarbeten, som utföras i utlandet, i förening med industrileveranser ävensom för till utlandet levererade alster av svensk teknisk konsulterande verksamhet, särskilt då dylik verksamhet kan bliva av betydelse för svensk export. Statsgarantier av nu angivna slag må högst avse, att ett belopp uppgående till 75 procent av den lämnade krediten kommer att inflyta eller ock att 75 procent av uppkommande förlust å krediten täckas; dock må, då särskilda skäl därtill föreligga, garantien utsträckas till 85 procent. Garantierna må icke avse utebliven betalning av annan anledning än köparens insolvens eller sådana statliga åtgärder utomlands som allmänt moratorium, valutaspärr eller dylikt. Statsgaranti må jämväl beviljas svensk exportör eller svensk bank eller annan svensk kreditgivare mot förlust på grund av lagerhållning av svenska exportvaror utomlands. Denna garanti skall beviljas enligt de riktlinjer, som Kungl. Maj:t särskilt fastställer, och må högst avse, att 75 procent av uppkommande förlust i samband med lagerhållningen täckas.

För beviljad garanti av samtliga här omnämnda slag skall den, som erhåller garantien, erlægga en premie, avpassad med hänsyn till olika inverkan omständigheter, såsom längden av avtalad kredittid, förhållandena i importlandet, andra förefintliga riskmoment och varans art. Premien skall så beräknas, att den innefattar bidrag till täckande av administrationskostnaderna för exportkreditnämnden.

Gällande statsgarantier få — såsom förut nämnts — ej överstiga 300 miljoner kronor, varav högst 30 miljoner kronor för lagerhållning utomlands. I de båda beloppen skall inräknas vad exportkreditnämnden utgivit på grund av beviljad garanti, i den mån utbetalningarna icke täckas av återbetalningar eller av inkomst av premier, sedan kostnaderna för nämndens verksamhet guldits.

I skrivelse den 2 juni 1950 hade exportkreditnämnden framlagt förslag till sådana riktlinjer för nämndens prövning och avgörande av frågor angående statsgaranti vid lagerhållning som nyss omtalats. Enligt förslaget borde i huvudsak följande allmänna förutsättningar föreligga för att garanti mot förlust å sådan lagerhållning skulle kunna beviljas.

Eftersom garantigivningens uppgift skall vara att möjliggöra eller underlätta för en exportör att upparbeta en marknad i Förenta staterna eller eventuellt i annat hårdvalutaland, bör garantien icke hänföra sig till en engångsaffär. Exportören, vilken som regel bör förutsättas ha skaffat sig erfarenhet genom provförsäljning, skall alltså kunna påvisa, att förutsättningar föreligga för en kontinuerlig försäljning av varan.

Med hänsyn till att det är av stor betydelse för hela den svenska exporten till Förenta staterna, att endast kvalitativt tillfredsställande produkter exporteras, måste varans kvalitet ägnas särskild uppmärksamhet. Exportören måste därför kunna visa, att varan motsvarar amerikanska kvalitetskrav. I regel synes nämnden beträffande dessa förhållanden liksom beträffande exportörens anseende böra införskaffa uttalanden av vederbörande branschorganisation.

Nämnden framhöll, att garantigivningen borde utformas under hänsynstagande till omständigheterna i varje särskilt fall, varvid dock bl. a. följande principer i regel borde vara normerande.

Garantien skall, i syfte att nå utjämning, avse lagerhållning under en tid av i allmänhet tre år, med rätt för nämnden att viss tid före garantitidens utgång anmoda exportören att inskränka eller upphöra med vidare skeppningar till lager. Skulle händelser inträffa, vilka äro ägnade att medföra förluster under garantigivningen, exempelvis höjda tullsatser, ändring av växelkurserna eller starka ändringar i marknadsläget, får exportören icke utan nämndens samtycke göra några nya skeppningar till lager. Detsamma gäller beträffande varuslag, som hållits i lager under viss tidrymd utan att någon försäljning skett.

Garantien skall avse viss procentuell andel, 50—75 procent, av den förlust som kan uppkomma i samband med lagerhållningen. I garantien fastställles ett visst högsta lagervärde vid ett och samma tillfälle, vilket värde icke utan nämndens godkännande får överskridas. Garantiprocentsatsen bestämmes under hänsynstagande till huru nämnden bedömer risken, och vilken garanti, som synes erforderlig för att exportören i önskvärd omfattning skall bearbeta marknaden.

Nämnden föreslog vidare, att såsom komplement till den till förmån för exportören utställda garantien borde, efter särskild prövning, kunna tillhandahållas förbehållslös garanti till förmån för en bank, som finansierade lagerhållningen. Nämnden anförde till stöd härför följande.

Detta torde vara erforderligt, emedan de svenska industriföretag, vilka måhända främst kunna förmodas komma att utnyttja garantien mot förlust å lagerhållning, icke torde äga någon särskilt stark ekonomisk ställning. Det föreligger därför fara för att den möjlighet till ny export, som garantien är avsedd att underlätta, ej kan utnyttjas, om icke lagerhållningsgarantien kombineras med garanti till förmån för en finansierande bank. Sådan garanti borde, enligt nämndens mening, lämnas för viss tidsperiod och täcka viss procentuell del av ett på visst sätt maximerat kreditbelopp, vilket skulle stå i relation till värdet av de till lager skeppade varorna. De betalningar, som inflyta för varorna, förutsättas skola ingå till banken. För garantien skulle erläggas särskild premie. Nämnden skulle äga regressrätt gentemot exportören för eventuell utbetalning under garantien. Värdet av denna regressrätt torde dock ej böra tillmätas särskild betydelse vid garantiärendets bedömning, utan exportörens initiativkraft och allmänna duglighet därvid främst uppmärksammas.

Genom beslut den 9 juni 1950 fastställde Kungl. Maj:t de av nämnden föreslagna riktlinjerna, att tillämpas under tiden 1 juli 1950—30 juni 1951.

I skrivelse den 9 september 1950 har *exportkreditnämnden* — under erinran att giltighetstiden för bestämmelserna angående statsgaranti för exportkredit m. m. utlöper med utgången av innevarande budgetår — hemställt, att bemyndigande att på oförändrade grunder meddela garanti för exportkredit m. m. måtte utverkas för en tid av tre år, räknat fr. o. m. den 1 juli 1951.

Enligt nämndens mening råder det ingen tvekan om att den statliga garantigivningen i fråga om exportkredit bör fortsätta. Nämnden framhåller, att det vid de många tillfällen sedan 1933, då frågan om exportkreditgarantiernas fortbestånd prövats av myndigheterna, aldrig ifrågasatts att icke garantierna borde bibehållas. Nämnden anför härutinnan bl. a. följande.

Skälen härtill ha varit skiftande, men alltsedan senare hälften av 1930-talet torde framför allt den omständigheten ha tillmätts betydelse, att de statliga exportkreditorganisationerna i utlandet fått allt större betydelse såsom stöd för exportsträvandena, och att det befunnits önskvärt att bereda den svenska exportindustrien ungefär liknande tillgång till exportkreditgarantier som dess utländska konkurrenter. Denna utveckling mot mera omfattande garantigivning har fortgått under de båda senaste åren. Sålunda ha exempelvis i Norge och Danmark garantimöjligheterna utsträckts till att avse ej tidigare garantibara risker, medan i Storbritannien och Frankrike ett utbyggande av den redan tidigare mycket omfattande garantigivningen pågår. I detta sammanhang må även erinras om att i vårt land exportkreditgarantisystemet vid ett flertal tillfällen kommit att utnyttjas som ett instrument inom handelspolitiken.

Till de handelspolitiska synpunkterna på den statliga garantigivningens uppgifter ha tillkommit närbesläktade valutapolitiska. Exportkreditnämndens bedömning av garantiärenden har sålunda påverkats av om exporten varit inriktad på ur valutasynpunkt särskilt eftersträfvansvärda marknader, i vilket fall nämnden ansett det vara motiverat att övertaga större garantirisker än eljest. Denna uppfattning om de valutapolitiska synpunkternas betydelse har kommit till uttryck i 1950 års författning i ämnet.

Ytterligare kan anföras, att den allmänna instabiliteten i det politiska läget måste medföra ökat behov av exportkreditgaranti. Detta gäller särskilt vid försäljning av kapitalvaror med utsträckta leveranstider och betalnings-terminer.

Nämnden framhåller vidare, att den i nuvarande läge icke har någon anledning påkalla några ändringar i gällande bestämmelser angående garantigivningens utformning och påpekar att detta gäller även den från och med den 1 juli 1950 på försök införda garantigivningen mot förlust på lagerhållning av svenska varor i utlandet. Nämnden finner övervägande skäl tala för att möjlighet till sådan garantigivning tills vidare hålles öppen. I detta sammanhang erinras om att författningens bestämmelser utgöra den ram, inom vilken nämnden är bemyndigad meddela garantier, men att det ankommer på nämnden att avgöra, i vilken utsträckning exportörerna skola beredas tillfälle utnyttja dessa möjligheter till garantigivning. Det synes därför nämnden ändamålsenligt, att omfattningen och utformningen av garantier mot förlust på lagerhållning göras beroende av vunna erfarenheter och att någon ändring av själva ramen tills vidare ej företages.

Beträffande maximeringen av exportkreditgarantierna anför nämnden, att det icke är möjligt att ens approximativt angiva, i vilken utsträckning det statliga exportkreditgarantisystemet kan förmodas bli utnyttjat. Sedan omkring ett år tillbaka har emellertid det av staten övertagna garantiansvaret rört sig om cirka 100 miljoner kronor. Någon ändring av gällande maximering av garantigivningen till 300 miljoner kronor, inom vilket belopp garantier mot förlust på lagerhållning må kunna uppgå till högst 30 miljoner kronor, är enligt nämndens mening icke för närvarande påkallad.

Beträffande omfattningen av exportkreditnämndens rörelse från dess början den 1 juli 1933 till utgången av november 1950 har inhämtats bl. a. följande.

Under ifrågavarande tid har nämnden utfärdat garantier för krediter å 1 019 miljoner kronor, varav statens ansvar omfattat 658 miljoner kronor. Den 30 november 1950 funnos garantier utelöpande för krediter å 157,5 miljoner kronor. Av detta belopp omfattade statens garanti 91,4 miljoner kronor. Därjämte ha garantier utlovats men ännu ej tagits i anspråk för krediter å 5,3 miljoner kronor med ett garantibelopp av 3,4 miljoner kronor. Nämndens inkomster av premier ha uppgått till 20,1 miljoner kronor, vartill kommit inkomst i räntor å överskottsmedel med 0,3 miljoner kronor. Den sammanlagda inkomsten har således utgjort 20,4 miljoner kronor. För skadefall ha utbetalats 16,3 miljoner kronor, varav 7,8 miljoner kronor kunnat återvinnas. Nettoutbetalningarna ha alltså uppgått till 8,5 miljoner kronor. I dessa ersättningsbelopp äro icke ersättningar under finska garantier inräknade, eftersom nämnden jämlikt riksdagens beslut erhållit täckning för dessa. Omkostnaderna för nämndens verksamhet ha utgjort 1,4 miljoner kronor. Sedan verksamhetens början har sålunda uppstått en nettovinst å $(20,4 - 8,5 - 1,4 =)$ 10,5 miljoner kronor. Detta innebär i jämförelse med den 30 november 1949 och samma dag 1948 ökning med 0,9 respektive 2,5 miljoner kronor.

Vad angår speciellt den nyinförda garantigivningen vid lagerhållning framgår av en inom exportkreditnämnden i december 1950 upprättad promemoria, att garantier, varom här är fråga, hittills endast utfärdats i mycket ringa utsträckning. Det har i första hand gällt garantier till förmån för banker, vilka finansierat lagerhållning av angivet slag. Bankkrediterna ha lämnats till tre företag och avsett skeppningar till Förenta staterna. Nämndens sammanlagda ansvarssumma för garantierna uppgår till 860 000 kronor. Krediterna få utnyttjas under sex månader till belopp motsvarande högst 75 procent av i regel fakturerat värde.

I promemorian anföres vidare.

I regel ha ansökningarna om statsgaranti begränsats till att avse garanti för bankkredit. Denna garantiform har alltså icke kommit att utnyttjas som ett komplement till garanti, som skyddar exportören mot förlust på lagerhållning, utan har kommit att användas för helt fristående garantier. Detta har berott på att i flertalet fall exportörerna, övertygade om att exporten torde bli en mycket god affär, befunnits villiga att ensamma bära risken för att lagringen eventuellt kan resultera i förlust, medan de däremot icke varit i stånd att utan statsgaranti anskaffa erforderlig kredit för lagerhållningens finansiering. Ur nämndens synpunkt har bortfallandet av det ena, relativt riskfyllda garantimomentet uppenbarligen inneburit en ej ovälkommen utveckling av garantigivningen.

Det mycket begränsade utnyttjandet av de nya garantiformerna torde icke ha berott på en särskild restriktiv inställning hos nämnden. Sannolikt har emellertid den goda försäljningskonjunkturen under senaste halvåret gjort Förenta staterna, varest försäljningen ofta är förenad med åtskilliga problem, till en för många exportörer mindre lockande marknad. Härtill kommer, att garantigivningen kan utnyttjas endast av företag med ej alltför obetydliga egna kapitaltillgångar, eftersom de under ett antal månader måste

kunna ligga ute med belopp motsvarande minst 25 procent av lagrets värde. Att nämnvärt uppmjuka dessa förutsättningar synes knappast förenligt med sunda ekonomiska principer.

Nämnden har vid de hittills lämnade garantierna till förmån för kreditgivande banker bedömt förlustrisken som måttlig eller obetydlig, beroende på att de låntagande exportörerna varit förhållandevis kapitalstarka. Detta förhållande bör dock enligt gällande direktiv ej tillmätas särskild betydelse vid garantiärendenas bedömning, och nämnden är beredd att garantera kreditgivning även till exportörer med obetydliga tillgångar vid sidan av lagervarorna, under förutsättning att dessas initiativkraft och allmänna duglighet är sådan att ett gott försäljningsresultat förefaller antagligt. Den stora försiktighet, som anbefallts nämnden vid tillämpandet av den nya garantiformen, föranleder dock att ställningstagandet till kreditbeloppets höjd måste påverkas av förhållandet mellan detta och exportörens egna tillgångar.

Departementschefen.

Systemet med statliga exportkreditgarantier tillkom år 1933 i syfte att genom stimulans åt exporten främja sysselsättningen inom landet. De svenska exportnäringarna arbetade vid denna tid under skärpt konkurrens icke minst från länder, där man bistod sina exportörer medelst dylika garantier. I det förändrade läge för utrikeshandeln, som förelåg under krigsåren, kom garantigivningen jämväl att användas i olika handelspolitiska sammanhang. Åren närmast efter kriget ägde garantigivning rum endast i obetydlig omfattning, beroende bl. a. på de direkta statliga krediter som då lämnades. Efterhand fingo emellertid garantierna återigen stor betydelse och då icke blott ur handelspolitiska utan även ur valutapolitiska synpunkter. För att vinna en anpassning till den utveckling av handeln och de förändringar i marknadsläget, som inträtt under de senaste åren, utvidgades slutligen vid 1950 års riksdag gränserna för exportkreditgivningen. Framför allt märkes härvidlag, att riksdagen — såsom ett led i åtgärder att öka vår industris konkurrenskraft vid dollarexport och för att i allmänhet stimulera industrien att i ökad utsträckning inrikta sig på de mera svårarbetade hårdvalutamarknaderna — medgav att exportkreditgarantier skulle få avse även förlustrisk å konsignationslager i hårdvalutaländerna. Också i vissa andra avseenden utvidgades vid årets riksdag gällande garantiformer.

Liksom exportkreditnämnden hyser jag ingen tvekan om att de statliga garantierna mot förlust på grund av exportkredit i fortsättningen böra bibehållas. Att kunna bevilja sådana garantier synes angeläget ej minst vid rådande osäkerhet rörande utvecklingen inom den internationella handeln. Vad beträffar den nyligen införda garantigivningen mot förlust på grund av lagerhållning äro erfarenheterna ännu alltför ringa för att tillåta någon bestämd uppfattning. Garantiformen har under det gångna halvåret tillämpats i påfallande liten utsträckning. Möjlighet till sådan garantigivning torde emellertid tills vidare böra stå öppen. Det är min avsikt att i fortsättningen följa särskilt denna form av garantigivning och därvid överväga i vad mån — inom de av riksdagen godkända gränserna — jämkningar kunna vara motiverade i fråga om reglerna för dylika garantier.

Exportkreditnämndens förslag att — liksom hittills — begränsa garanti-givningen till högst 300 miljoner kronor, varav för lagerhållning av svenska exportvaror utomlands högst 30 miljoner kronor, finner jag riktigt.

Jag förordar således, att nu gällande bemyndigande att meddela statsgaranti för exportkredit förlänges. Ett fortsatt bemyndigande torde böra fastställas att gälla intill utgången av budgetåret 1953/54.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva

att svenska staten må intill utgången av budgetåret 1953/54 till belopp av högst 300 miljoner kronor, varav för lagerhållning av svenska exportvaror utomlands högst 30 miljoner kronor, åtaga sig betalningsansvar i form av statsgaranti för exportkredit, därvid i de angivna högsta beloppen skola inräknas summorna av de till och med den 30 juni 1951 beviljade garantierna.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Gunnel Sjölin.